

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

เมืองแม่ฮ่องสอนถือเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีมีสถานที่ท่องเที่ยวอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะสถาปัตยกรรม-ศิลปกรรม ตามแบบไทยใหญ่ที่แสดงออกมาทางด้านวัดวาอาราม อาคารบ้านเรือน ที่มีความงดงามและแปลกตา เช่นวัดจองคำ-จองกลาง วัดพระธาตุดอยกองมู นอกจากนี้ยังรวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่ ที่มีความสงบ เรียบง่าย และอ่อนน้อมถ่อมตน และเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวไทยใหญ่ ซึ่งจากลักษณะที่ดังกล่าวก่อให้เกิดเป็นความประทับใจของผู้ที่มาเยี่ยมเยือน ทำให้เมืองแม่ฮ่องสอนมีความแตกต่างจากเมืองอื่นๆในภูมิภาคเดียวกัน และกลายเป็นเสน่ห์และจุดขายที่สำคัญทางการท่องเที่ยวของเมืองแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการดำเนินการอย่างจริงจังภายหลังปีพ.ศ.2525 ซึ่งก่อนหน้านั้นการท่องเที่ยวเมืองแม่ฮ่องสอนยังจำกัดในวงแคบเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบการผจญภัยเท่านั้นธุรกิจพักแรมยังมีเพียง2-3แห่งภายในเมืองเท่านั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปตามมีตามเกิด ซึ่งการพัฒนาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตามบริการพื้นฐานเท่านั้น ในช่วงที่2 ของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว(พ.ศ.2525-2539)มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยการดำเนินนโยบายทั้งในระดับนโยบายชาติ และระดับจังหวัดแม่ฮ่องสอนเอง เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายจากการท่องเที่ยว โดยที่การพัฒนาในช่วงเริ่มต้นนั้นจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง การสร้างระบบคมนาคม การปรับปรุงการประปา-ไฟฟ้า และสิ่งบริการภายในเมือง ส่วนในช่วงที่3 ของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว(พ.ศ.2540ถึงปัจจุบัน) จะเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวไปที่การพัฒนาทางด้านองค์ประกอบและการจัดการท่องเที่ยว ทั้งด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเปิดตลาดการท่องเที่ยวใหม่ๆ โดยที่จะเน้นไปที่การให้บริการของบริษัททัวร์ รูปแบบการท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวในเมืองให้เป็นระบบมากขึ้น

ซึ่งการการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นผลให้สามารถเพิ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้น และทำให้การท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีผลทำให้ธุรกิจและการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนมีการเจริญเติบโตมากกว่าร้อยละ 9 ต่อปีจากการขยายตัวดังกล่าวทำให้ มีรายได้ถึง 920 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2540 และสิ้นปีพ.ศ.2545 มีรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 1083.1 ล้านบาท นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว

ภายในเมืองให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวภายในเมืองแม่ฮ่องสอนได้แตกสาขาจากรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็น 2 สาขาย่อยคือรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเที่ยวชมศิลปกรรม-สถาปัตยกรรมและโบราณสถาน และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต นอกจากนี้ยังรวมถึงรูปแบบการท่องเที่ยวแบบนันทนาการ และรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมหรือสัมมนา

จากการพัฒนาและขยายตัวของการท่องเที่ยวของเมืองแม่ฮ่องสอน ที่มีการขยายตัวของธุรกิจบริการต่างๆอย่างรวดเร็ว ภายในเมืองที่มีทรัพยากรอยู่อย่างจำกัด และปราศจากการควบคุมและการวางแผนแนวทางที่เหมาะสมที่เหมาะสมกับการพัฒนาเมือง ทำให้ปัจจุบันเมืองแม่ฮ่องสอนประสบปัญหาในหลายๆด้าน และเริ่มได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินในเมืองจากเดิมเป็นชุมชนเมืองขยายเล็กที่มีการตั้งถิ่นฐานกระจุกตัวอยู่บนถนนสายสำคัญของเมือง ซึ่งจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงที่ 2 ทำให้เกิดโรงแรมชั้นหนึ่งบริเวณภายนอกเมือง ก่อให้เกิดศูนย์กลางพาณิชยกรรมขนาดเล็กในบริเวณตอนใต้ของเมือง นอกจากนี้ยังส่งผลให้ราคาที่ดินในเมืองสูงขึ้น จนถึงปัจจุบันปัญหาการใช้ที่ดินในเมืองเริ่มรุนแรงขึ้นเมื่อที่ดินประเภทเกษตรกรรมรอบนอกเมืองถูกกว้านซื้อ ในขณะที่ที่ดินภายในเมืองมีราคาสูง ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนภายนอกเมือง

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่า รูปแบบของชนบทธรรมเนียมประเพณี มีการเปลี่ยนแปลงใน 2 ลักษณะคือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชนบทธรรมเนียม ประเพณี เนื่องจากมีการนำประเพณีที่สำคัญมาเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยว โดยเน้นความสวยงามของรูปลักษณ์ (image) มากกว่าความเชื่อและความศรัทธา และการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติในกลุ่มประชาชนในเมือง ซึ่งเกิดจากค่านิยมและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น

จากการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอนนั้นพบว่า ภายในเมืองเกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ ซึ่งผลกระทบทางบวกทำให้เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง การขยายตัวของท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยว ความต้องการแรงงานภาคบริการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางลบนั้น ทำให้เกิดความแออัดภายในเมืองปริมาณการจราจรสูงขึ้น ราคาที่ดินสูง การใช้ประโยชน์ที่ดินขัดแย้ง การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างการตั้งถิ่นฐานไร้ระเบียบ ค่าครองชีพสูงขึ้น ถูกครอบงำเศรษฐกิจจากคนต่างถิ่น ปัญหาด้านมลภาวะและความสะอาด ปัญหาด้านประชากร และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสามารถสรุปตามตาราง 6.1-6.2

ตาราง 6.1 ผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ-สถานที่
การใช้ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า	- การขยายตัวของการท่องเที่ยวทำให้ความต้องการใช้พื้นที่ในเมืองสูงขึ้น	- ก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ภายในเมืองมากขึ้น	- ภายในศูนย์กลางเมือง - บริเวณรอบเมือง - อ. ชุมลุมประพาส
การตั้งถิ่นฐาน	มีการตั้งถิ่นฐานเป็นระเบียบ	- มีการคัดถนนเพื่อให้เป็นแกนหลักของการตั้งถิ่นฐาน	- สร้างแนวการใช้ที่ดินภายในเมืองมากขึ้น - ลดความกระจัดของศูนย์กลางเมือง	- อ. สาธารณะ ข. ๖5-๑6 - อ. บ้านใหม่-ศาลากลาง
โครงสร้างพื้นฐาน	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน - ระบบคมนาคมขนส่ง - ระบบสาธารณูปโภคในเมือง	- รองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยว	- นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายจากการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้มากขึ้นและสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น	- ทั้งเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน
เศรษฐกิจ	มีการจ้างงานและสร้างอาชีพเพิ่ม ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	- ความต้องการแรงงานภาคบริการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น - มีรายได้จากการเปลี่ยนอาชีพหลักและรอง ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น	- ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น - มีฐานะ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	- ภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน - บริเวณสถานที่ท่องเที่ยว
สังคม	การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว	- การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว	- เพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยว - สร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น - การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน - เกิดการจ้างงาน	- ภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน - บริเวณสถานที่ท่องเที่ยว

ที่มา: จากการศึกษา

ตาราง 6.1 ผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง(ต่อ)

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ-สถานที่
ค่านิยม	ค่านิยมในการศึกษาสูงขึ้น	- การติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น - เห็นว่าการศึกษาระดับสูงซึ่งสามารถสร้างโอกาสการทำงานได้มากขึ้น	- คุณภาพชีวิตดีขึ้น	- ภายในเขตเทศบาลเมือง แม่ฮ่องสอนและบริเวณโดยรอบ
วิถีชีวิต	วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น	- การติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น - การสร้างรายได้มากขึ้นจะทำให้ตอบสนองความต้องการ ต้องการได้มากกว่าปัจจัยพื้นฐาน	- คุณภาพชีวิตดีขึ้น - สร้างแหล่งบริการรูปแบบใหม่ในเมือง มากกว่าปัจจัยพื้นฐาน เช่นร้านเช่าวิดีโอ ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านนวดฝ่าเท้า	- ภายในศูนย์กลางเมือง - ภายในเขตเทศบาลเมือง

ที่มา: จากการศึกษา

ตาราง 6.2 ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ-สถานที่	หลักฐาน-อ้างอิง
การใช้ที่ดิน	การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้	- การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่ง ต้องการใช้ที่ดินจำนวนมาก - ประชาชนต้องการใช้พื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้น	- พื้นที่ในเมืองมีราคาสูงขึ้น - ประชาชนบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน - พื้นที่ที่ถูกกว่านั้นซื้อไม่ได้ใช้ประโยชน์	- ป่าสงวนแห่งชาติมาปายฝั่ง ซ้าย	- พื้นที่ป่าสงวนลดลง - การใช้ที่ดิน - การสัมผัสน้ำ - การสำรวจจากดาวเทียม
	ราคาที่ดินสูง	- ความต้องการพื้นที่ภายในเมืองเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยว - พื้นที่ภายในเมืองมีจำนวนจำกัด	- ที่ดินภายในเมืองราคาสูง -- ประชาชนเป็นเจ้าของที่ดินในเมืองยาก ขึ้น	- ศูนย์กลางเมือง - ภายในเขตเทศบาล	- การใช้ที่ดิน - การสัมผัสน้ำ - การสำรวจจากดาวเทียม

ตาราง 6.2 ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง (ต่อ)

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ-สถานที่	หลักฐาน-อ้างอิง
	การใช้ที่ดินขัดแย้ง	- ความต้องการพื้นที่ภายในเมืองเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว - พื้นที่ภายในเมืองมีจำนวนจำกัด	- การใช้ที่ดินประเภทหนึ่งรบกวนการใช้ที่ประเภทอื่น ๆ - อาคารพาณิชย์บังตลกดียกรรมของเมือง - เกิดทัศนอุจาด	- ศูนย์กลางเมือง - ภายในเขตเทศบาล	- การใช้ที่ดิน - การสัมภาระณ - การสำรวจภาคสนาม
	เกิดพื้นที่ทิ้งร้าง	- การกว้าพื้นที่ดินของนายทุน - การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งต้องการใช้ที่ดินจำนวนมากโดยปราศจากการควบคุม	- พื้นที่ในเมืองมีราคาสูงขึ้น - ประชาชนต้องหาพื้นที่ทำเกษตรกรรมแห่งใหม่ - พื้นที่ที่ถูกกว้าซื้อไม่ได้ใช้ประโยชน์	- พื้นที่เกษตรกรรมภายในเขตเทศบาล - ถนนบ้านใหม่-ศาลากลาง	- การใช้ที่ดิน - การสัมภาระณ - การสำรวจภาคสนาม
การตั้งถิ่นฐาน	การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างการตั้งถิ่นฐานไร้ระเบียบ	- การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว - การเพิ่มจำนวนของอาคารพาณิชย์ - พื้นที่ภายในเมืองมีจำนวนจำกัด - ประชาชนต้องการใช้พื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้น	- พื้นที่ของธุรกิจท่องเที่ยวประกอบการใช้ที่ดินประเภทอื่น - การบริการพื้นฐานไม่เพียงพอ - เกิดการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างในลักษณะRibbon Development	- ถ.ขุนหลุมประพาส - ถ.สาธารณะ - ถ.5 และถ.6 - ปางล่อนิคม	- การใช้ที่ดิน - การสัมภาระณ - การสำรวจภาคสนาม
โครงสร้างพื้นฐาน	เกิดอุปสรรคต่อการจัดระบบโครงข่ายสาธารณูปโภค	- การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในเมืองที่ใช้ทิศทางและปราศจากการควบคุม	- ต้องใช้เงินลงทุนสูงในการจัดการระบบโครงข่ายสาธารณูปโภค	- ภายในเขตเทศบาล - รอบเขตเทศบาล	- การสำรวจภาคสนาม - การสัมภาระณ

ที่มา: จากการศึกษา

ตาราง 6.2 ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง(ต่อ)

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ-สถานที่	หลักฐาน-อ้างอิง
โครงสร้างพื้นฐาน	ปริมาณการจราจรสูงขึ้น	- ปริมาณยานพาหนะในเมืองเพิ่มสูงขึ้นและมุ่งเข้าสู่ศูนย์กลางเมืองและศูนย์กลางการท่องเที่ยว - การพัฒนาแบบ Ribbon Development - วิจารณ์แคว้นเนื่องจากเป็นสถานที่จอดรถหน้าสถานบริการต่างๆ	- เกิดอุบัติเหตุทำให้เสียชีวิตและทรัพย์สิน - ความปลอดภัยในการใช้รถน้อยลง - เกิดมลภาวะทางอากาศและเสียง	- ศูนย์กลางเมือง - ถ. ขุนหลุมประพาศ - ถ. สิงหนาทบำรุง - ถ. ประดิษฐ์จตุรคัม	- สถิติ - การสัมภาษณ์ - การสำรวจภาคสนาม
	ปัญหาด้านมลภาวะและความสะอาด	- ขาดการจัดเก็บขยะที่ดี - ขาดการจัดการระบบน้ำเสียในเมือง	- เกิดทัศนอุจาด - เกิดมลภาวะ	- ภายในสถานที่ท่องเที่ยว - หนองจอกค้ำ	- การสำรวจภาคสนาม - การสัมภาษณ์
เศรษฐกิจ	การครอบงำเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น	- มีการขายด้วย - อรุณกิจท่องเที่ยว - ศักยภาพของเมืองทำให้ดึงดูดการลงทุน	- เกิดการแข่งขันของผู้ประกอบการ	- เทศบาลแม่ฮ่องสอน	- การสำรวจภาคสนาม - การสัมภาษณ์
	คนพื้นที่ถูกแย่งงาน	- มีความต้องการแรงงานด้านบริการการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น - คนพื้นที่ไม่นิยมทำงานบริการใช้มือ	- มีการอพยพของแรงงานต่างด้าวเข้าเมือง - เกิดการแข่งขันของคนพื้นที่กับคนต่างถิ่น	- จังหวัดแม่ฮ่องสอน	- สถิติแรงงาน - การสำรวจภาคสนาม - การสัมภาษณ์

ตาราง 6. 2 ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง (ต่อ)

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ-สถานที่	หลักฐาน-อ้างอิง
	ค่าครองชีพสูงขึ้น	-ผู้ประกอบการขวยใจกาส -ราคาสินค้าดังตามราคาค่านักท่องเที่ยว	- การจ่ายเงินเพิ่มสูงขึ้น - ต้องหารายได้มากขึ้นให้เพียงพอกับค่าครองชีพ	-เทศบาลเมือง -สถานที่ท่องเที่ยว	-สถิติสำนักงานพาณิชย์ -การสำรวจภาคสนาม -การสัมภาษณ์
ประชากร	มีคนอพยพเข้าสู่เมืองมากขึ้น	-มีความต้องการแรงงานด้านบริการการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น	-เกิดความหลากหลายของกลุ่มคนมากขึ้น - มีการอพยพของแรงงานต่างด้าวเข้าเมือง	-จังหวัดแม่ฮ่องสอน	- สถิติ -การสำรวจภาคสนาม -การสัมภาษณ์
สภาพสังคม	การรวมกลุ่มของคนในชุมชน	-มีการจัดการชุมชนโดยเทศบาลเมือง - ใช้เวลาเพื่อหารายได้มากขึ้นเนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น	- บทบาทและหน้าที่ของผู้ในชุมชนน้อยลง	-เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	-การสำรวจภาคสนาม -การสัมภาษณ์
ขนบธรรมเนียมประเพณี	การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี	-การติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น - ใช้เวลาเพื่อหารายได้มากขึ้นเนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น	การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจจะนำไปสู่การสูญเสียวัฒนธรรมเดิม	-เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	-การสำรวจภาคสนาม -การสัมภาษณ์ -แบบสอบถาม
ค่านิยม	ภาษา การแต่งกาย	-การติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น รวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติทำให้เกิดค่านิยมใหม่	-ประชาชนหันมาพูดภาษาไทยกลาง และภาษาเหนือมากกว่าภาษาถิ่น - นิยมแต่งกายสมัยใหม่ - วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกละเลย	-เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	-การสำรวจภาคสนาม -การสัมภาษณ์ -แบบสอบถาม

ที่มา : จากการศึกษา

ตาราง 6.2 ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง (ต่อ)

กลุ่มผล กระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ-สถานที่	หลักฐาน-อ้างอิง
วิถีชีวิต	วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น	-การติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น - ใช้เวลาเพื่อการหารายได้มากขึ้นเนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น	- มีวิถีชีวิตเร่งรีบและเบียดบุคลิกมากขึ้น - วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกละเลย	-เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	-การสำรวจภาคสนาม -การสัมภาษณ์ -แบบสอบถาม
	วิถีชีวิตเลียนแบบชาวต่างชาติ	-การติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น รวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติทำให้เกิดค่านิยมใหม่ๆ	-การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมใหม่มากขึ้น -วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกละเลย	-เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	-การสำรวจภาคสนาม -การสัมภาษณ์ -แบบสอบถาม

ที่มา : จากการศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและลดผลกระทบทางลบ

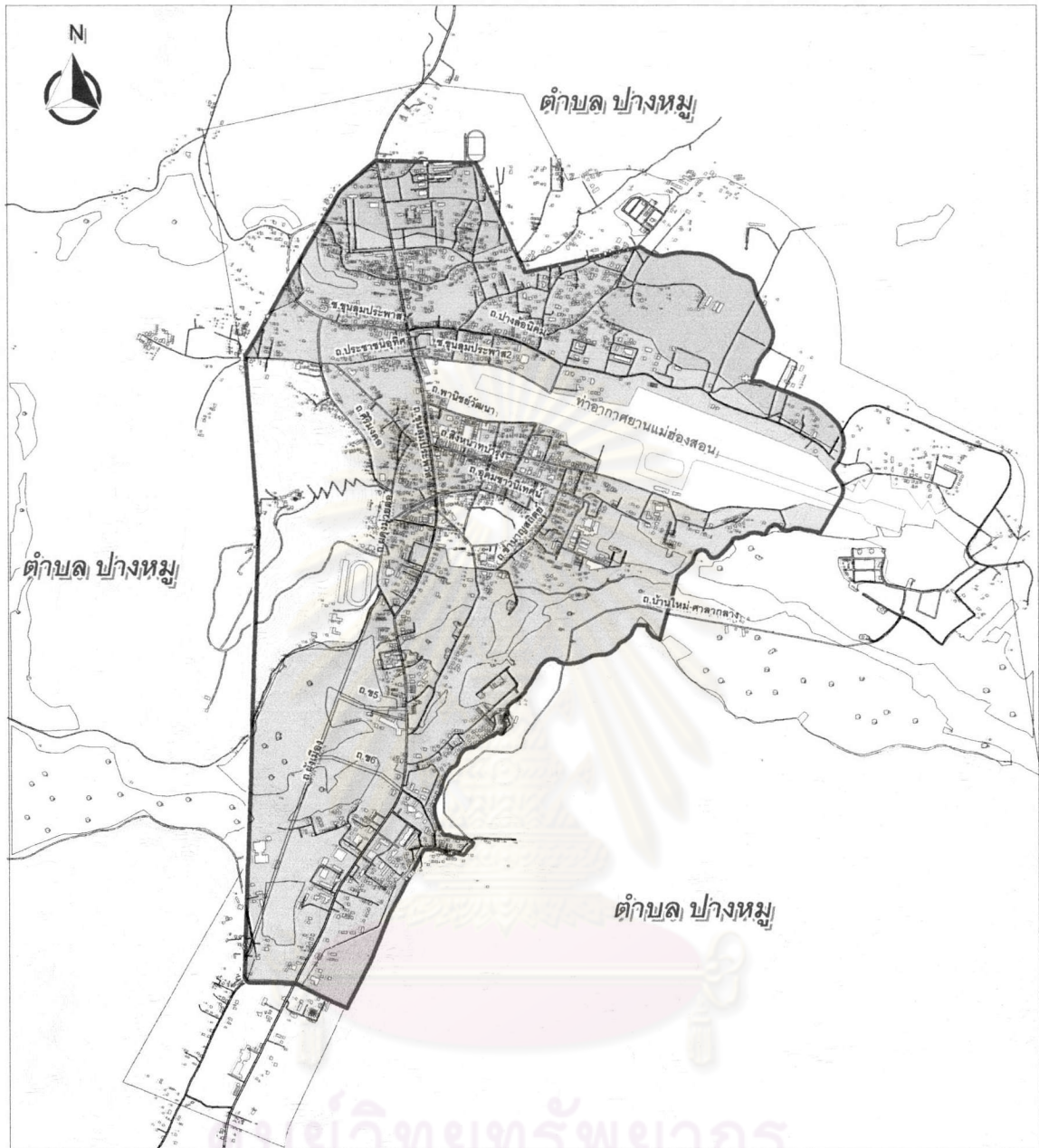
จากผลการศึกษาทั้งหมด ทำให้ทราบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีต่อการพัฒนาเมืองนั้นสร้างผลกระทบในระดับสูงถึงสูงที่สุด ในสาขาย่อยของการใช้ที่ดิน ทั้งด้านราคาที่ดินสูงหรือการใช้ที่ดินหนาแน่น ปัญหาการใช้ที่ดินของเมืองก่อให้เกิดผลกระทบอื่นๆตามมา เนื่องจากพื้นที่เมืองจำกัด นอกจากนี้ยังพบว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของคนท้องถิ่น ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องหาทางลดผลกระทบทางลบจากการใช้ที่ดินให้น้อยลง ขณะเดียวกันก็ต้องหามาตรการควบคุมไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบขึ้นอีก ในส่วนของการพัฒนาเมืองนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งได้แยกออกเป็น 4 ประเด็นคือด้านการใช้ที่ดิน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และการอนุรักษ์เมือง เพื่อให้คงรักษาผลกระทบทางบวกที่เกิดขึ้นกับเมือง โดยมีรายละเอียดต่างๆดังนี้

6.3 ข้อเสนอแนะด้านการใช้ที่ดินและการพัฒนาเมือง

จากปัญหาการใช้ที่ดินในเมืองแม่ฮ่องสอนที่มีการกระจุกตัวในเมืองของกิจกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวภายในศูนย์กลางเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมืองขัดแย้ง รวมถึงการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยไม่มีการควบคุม ทำให้ต้องกำหนดเป้าหมายหลักของแผนคือการลดผลกระทบจากการใช้ที่ดินให้น้อยลง ขณะเดียวกันก็ต้องหามาตรการควบคุมไม่ให้เกิดผลกระทบขึ้นอีก

จากการศึกษาพบว่าภายในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนมีการควบคุมการสร้างอาคารตามพระราชบัญญัติการควบคุมอาคารพ.ศ.2522 โดยมีการควบคุมเป็นเทศบัญญัติของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งควบคุมตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 426 (พ.ศ.2542)ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมืองพ.ศ.2518 ซึ่งควบคุมการสร้างสิ่งปลูกสร้างในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบางส่วนของตำบลปางหมู แต่อย่างไรก็ตามการควบคุมดังกล่าวยังไม่สามารถลดปัญหาของการใช้ที่ดินของเมืองและการท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมือง

เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองอย่างเหมาะสมซึ่งโดยการเสนอแนะการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning Measure) ซึ่งจะเป็นมาตรการในการสร้างการกระจายตัวของการใช้ที่ดินของเมืองอย่างเหมาะสม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญภายในเมืองมีสมรรถนะในการรองรับการพัฒนา (Carrying Capacity) อย่างเหมาะสมอีกด้วย ซึ่งการกำหนดแผนการใช้ที่ดินจะแบ่งพื้นที่การใช้ที่ดินออกเป็น 3 ประเภท คือพื้นที่อนุรักษ์ (Conservation Zone) พื้นที่ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว (Limit of Tourism Development Zone) และพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development Zone)

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาเมือง กรณีศึกษา:เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

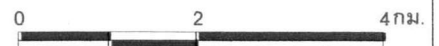
แผนที่ 6.1 ข้อเสนอแนะด้านการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว

สัญลักษณ์

- พื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยว
- พื้นที่ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว
- พื้นที่อนุรักษ์ (Conservation Zone)
- พื้นที่กันออก

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : จากการศึกษา

พื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development Zone)

เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะรวมถึงการตั้งชุมชนบริการในด้านต่างๆ โดยพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยวนี้ได้แก่ พื้นที่เมืองแม่ฮ่องสอน (ไม่รวมบริเวณวัดจองคำ-จองกลางและบริเวณหนองจองคำ) โดยยินยอมให้มีการพัฒนาต่างๆภายใต้การควบคุมที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กระทบต่อสภาพแวดล้อมและสถาปัตยกรรม-ศิลปกรรมที่สำคัญของเมือง ดังนี้

1. ห้ามใช้พื้นที่ดินดังกล่าว เพื่อประกอบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวนอกเหนือจากกิจกรรม ดังนี้สถานที่พักผ่อน ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และสถานบริการทางการท่องเที่ยวอื่นๆ โดยกิจกรรมดังกล่าวจะต้องอยู่ในระดับที่กำหนดเพื่อให้พื้นที่สามารถรองรับการขยายตัวได้

2. กำหนดให้มีการควบคุมรูปแบบอาคารและขนาดของอาคารไม่ให้โดดเด่นมากกว่าสภาพแวดล้อมเมือง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ที่ดินในพื้นที่

3. ควบคุมจำนวนสถานบันเทิงเรีงรมย์ และจำกัดพื้นที่ของสถานประกอบการไม่ให้รบกวนการใช้ที่ดินประเภทอื่นที่อยู่ใกล้เคียง

4. กำหนดความสูงของอาคาร และระยะถอยร่นจากถนนสายหลักและสายรองของเมือง รวมถึงแนวร่อนน้ำสาธารณะ เพื่อเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะโดยปริยาย

5. การสร้างสถานที่พักผ่อนหรือสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ ต้องเป็นสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมเมือง

6. พื้นที่ชุมชน กำหนดให้มีรูปแบบของอาคารที่เป็นสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและไม่ขัดกับสถาปัตยกรรมเดิมของเมือง มีการควบคุมขนาด และความสูงของอาคาร กำหนดระยะถอยร่นจากถนนสายหลักและสายรอง

7. การปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกก่อนการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบที่สอดคล้องและเป็นเอกลักษณ์ของเมือง

8. พัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคม ให้มีการสัญจรที่สะดวกมากขึ้น รวมถึงการจัดการระบบการขนส่งในเมืองให้มีเพียงพอต่อการบริการประชาชนในเมืองและนักท่องเที่ยว

9. ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ในลักษณะของการสนับสนุนเงินทุนและการลดอัตราดอกเบี้ยในการสร้างกิจกรรมดังกล่าว ในบริเวณที่เหมาะสม โดยที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากชุมชน

10. โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในเมือง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดการตรวจสอบจากประชาชนในเมือง เนื่องจากจะก่อให้เกิดความขัดแย้งของพื้นที่และความขัดแย้งของสภาพแวดล้อมเมือง

พื้นที่ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว(Limit of Tourism Development Zone)

เป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวได้ แต่ต้องมีการจัดการที่เหมาะสมเนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีความสามารถในการรองรับการพัฒนาต่ำ และเป็นพื้นที่เปราะบางต่อการพัฒนา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว คือพื้นที่บริเวณวัดจองคำ-จองกลาง-หนองจองคำ และพื้นที่ดอยกองมูทั้งหมด ซึ่งรวมวัดพระธาตุดอยกองมู วัดพระนอน วัดม่วยต่อ และเชิงดอยกองมู ซึ่งต้องยอมให้มีการพัฒนาต่างๆภายใต้มาตรการควบคุม ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่และสถาปัตยกรรม-ศิลปกรรมที่สำคัญของเมือง ซึ่งมีข้อกำหนดดังนี้

- 1.ห้ามใช้พื้นที่ดินดังกล่าว เพื่อประกอบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวนอกเหนือจากกิจกรรมดังนี้ ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และสถานบริการทางการท่องเที่ยวอื่นๆ โดยกิจกรรมดังกล่าวจะต้องอยู่ในระดับที่กำหนดเพื่อให้พื้นที่สามารถรองรับการขยายตัวได้ โดยการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างร้านค้าในลักษณะที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของเมือง
- 2.กำหนดให้บริเวณเชิงดอยกองมูและพื้นที่ป่าสงวนในบริเวณฝั่งตะวันตกของถ.ศิริมงคล เป็นเขตห้ามรถล้อ
- 3.กำหนดระยะถอยร่นจาก บริเวณวัดจองคำ-จองกลาง รวมถึงบริเวณหนองจองคำ และกำหนดระยะถอยร่นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเท่ากับเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะโดยปริยาย
- 4.กำหนดให้มีการควบคุมรูปแบบอาคารและขนาดของอาคารต้องกลมกลืน และไม่ให้เกิดเด่นมากกว่าสภาพแวดล้อมเมือง
5. ไม่อนุญาตให้สร้างสถานที่พักแรมหรือสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่
6. ไม่อนุญาตให้สร้างที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่
- 7.การปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกก่อการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง
- 8.สร้างรูปแบบเส้นทางในพื้นที่ให้เหมาะสมเช่นทางเดินเท้า หรือทางจักรยาน เพื่อลดจำนวนยานพาหนะที่เข้าไปในพื้นที่ ขณะเดียวกันจะเป็นการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวด้วย
- 9.โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในเมือง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดการตรวจสอบจากประชาชนในเมือง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เปราะบาง

พื้นที่อนุรักษ์ (Conservation Zone)

เป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญที่ยอมให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นบริเวณที่ไม่ควรส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว แต่ควรดูแลและจัดการและรักษาบรรยากาศธรรมชาติไว้

เพื่อเป็นทัศนียภาพเสริมการท่องเที่ยวได้ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว คือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แม่ปายฝั่งซ้าย รวมถึงพื้นที่ป่าสงวนรอบๆเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีข้อกำหนดดังนี้

1. พื้นที่ถือครองของเกษตรกรที่ยังมีการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ห้ามมิให้มีการปลูกสร้างอาคารเพื่อประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ยกเว้นทางด้าน การเกษตร
2. กำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับการถอยร่น และความสูงของอาคารเพื่อคุ้มครองพื้นที่
3. ส่งเสริมให้มีการจัดการด้านการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน
4. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติควบคุมให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกรมป่าไม้

6.4 ข้อเสนอแนะทางด้านเศรษฐกิจ

1. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้ท้องถิ่นเป็นกลุ่มแรงงานที่มีทักษะฝีมือ โดยวิทยาลัยการอาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาการที่ผู้ประกอบการจ้างแรงงานต่างถิ่น และเป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในเมืองแม่ฮ่องสอนมากขึ้น
2. สร้างความร่วมมือระหว่างนักธุรกิจต่างถิ่นและคนท้องถิ่น โดยให้เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นผู้ประสานหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเมืองในการสร้างการร่วมทุน เพื่อให้เกิดการแข่งขันกันอย่างยุติธรรม และเพื่อให้รายได้กระจายไปยังคนท้องถิ่นมากกว่านักธุรกิจต่างถิ่นที่เข้ามาประกอบกิจการแต่เพียงฝ่ายเดียว
3. ส่งเสริมให้มีแหล่งเงินทุนสำหรับผู้ประกอบการท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงนโยบายส่งเสริมให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นรวมตัวกันเพื่อแข่งขันทางธุรกิจกับนักธุรกิจต่างถิ่นมากขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมทั้งผู้ประกอบการขนาดย่อม และขนาดใหญ่
4. กระจายรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน โดยการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนในชุมชนที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิต โดยการเสนอแนะชุมชนป๊อปปูล่าเป็นชุมชนต้นแบบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าไปศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวไทยใหญ่ในชุมชน และเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน
5. ส่งเสริมให้มีการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ อันได้แก่ผ้าทอ เครื่องจักสาน งานเครื่องเงินแบบไทยใหญ่และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในเชิงอุตสาหกรรมสำหรับการท่องเที่ยวในเมือง
6. ส่งเสริมให้มีศูนย์กลางการขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นภายในเมือง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างงานและส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่น และยังเป็นแหล่งในการจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว

6.5 ข้อเสนอแนะด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. ส่งเสริมให้มีการสังคายนารูปแบบวัฒนธรรม ชนบธรรมนิยม ประเพณีของชาวไทยใหญ่ ที่ถูกต้องตามแบบแผนเดิม
2. ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีที่ถูกต้องกับเยาวชน อันได้แก่ การสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทยใหญ่ ลานประเพณี และศูนย์ถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมแก่เยาวชนและชาวเมือง
3. สร้างกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป โดยให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรม ประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติของบรรพบุรุษ
4. สร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมกับประชาชนเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดกระบวนการตัดสินใจก่อนรับวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งมีความหลากหลายมากขึ้น
5. การส่งเสริมให้มีศูนย์กลางแสดงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ตามแบบแผนเดิม และยังเป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองอีกทาง
6. ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน โดยจะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวไตในชุมชนต้นแบบ ซึ่งนอกจากจะสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนแล้วนั้น ยังเป็นการปลูกฝังค่านิยมใหม่ให้กับเยาวชนในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างภาคภูมิใจ

6.6 ข้อเสนอแนะการอนุรักษ์เมือง

1. มีการวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์เมืองอย่างเหมาะสม
2. มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในเมือง เพื่อลดความขัดแย้งกับโบราณสถานและสถาปัตยกรรม - ศิลปกรรมที่สำคัญของเมือง
3. สร้างมาตรการและการควบคุมจำนวนของอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในเขตเมืองตามความสามารถในการรองรับการพัฒนา ในการใช้ที่ดินแต่ละประเภท
4. ควบคุมรูปแบบและขนาดของอาคาร สิ่งก่อสร้างภายในเมืองภายในเมืองมีสถาปัตยกรรม แบบท้องถิ่นเท่านั้น และไม่ให้เกิดเด่นมากกว่าสภาพแวดล้อมเมือง
5. กำหนดความสูงของอาคาร ระยะถอยร่น โบราณสถานและสถาปัตยกรรม-ศิลปกรรมที่สำคัญของเมือง เพื่อเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะโดยปริยาย

6. การปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก การท่องเที่ยว ให้มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง และเพื่อส่งเสริมคุณค่าของสภาพแวดล้อมเมือง

7. สร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของสถาปัตยกรรม-ศิลปกรรม รวมถึงวัฒนธรรมและ ประเพณีที่สำคัญของเมืองให้กับประชาชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความห่วงแหนใน สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างมาตรการตรวจสอบและสร้าง ความมีส่วนร่วมในการรักษาเมืองอีกทาง

8. ส่งเสริมการปลูกฝังค่านิยมใหม่ให้กับเยาวชนในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่าง ภาคภูมิใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย